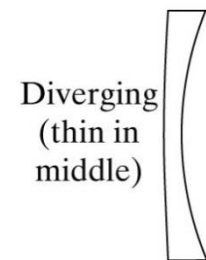
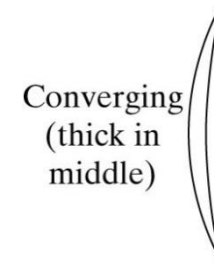
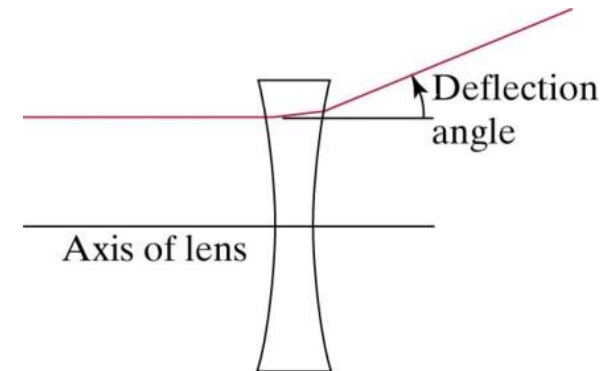
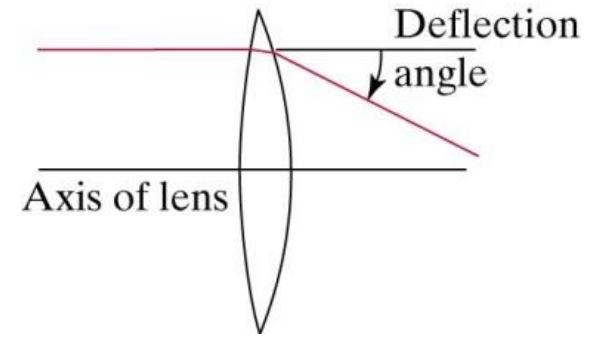

23. Geometrisk optik

Linser

- ▶ En *konvex* lins, eller *samlingslins*, *konvergerande* lins, bryter parallellt ljus innåt så att det samlas i *fokus*. Linsen är tjockast i mitten och smalnar utåt.
  - ▶ Förstoringsglas använder sej av konvexa linser.
- ▶ En *konkav* lins, eller *divergerande* lins, är smalast i mitten, och kallas också negativ lins eller *spridningslins*. Den sprider ut parallellt ljus.
- ▶ Linjen genom mitten av linsen, vinkelrätt mot linsen, kallas *axel*.
- ▶ Linser kan också ha ytor som är böjda åt samma håll, antingen divergerande eller konvergerande.

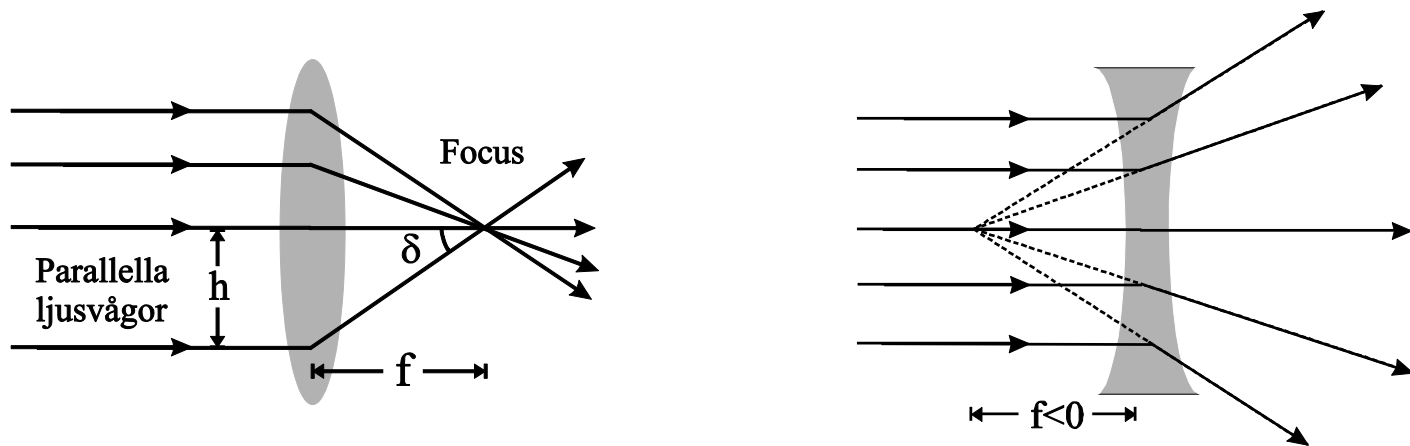

objekt O Föremålet varifrån ljustrålen kommer

reell bild I Ljuset från objektet konvergerar i en punkt, där man kan se en reell bild av objektet. Ljusenergin passerar denna punkt

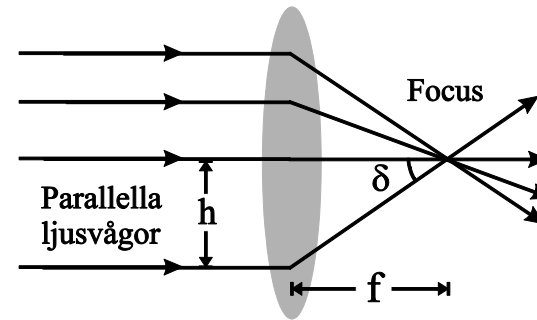
virtuell bild I' Ljuset verkar komma från en imaginär punkt. Ljusenergin passerar inte denna punkt

focus F Punkten där parallellt ljus fallande på en lins konvergerar. f är avståndet från linsen till focus. f positiv för konvex lins och negativ för konkav lins

Geometrisk optik

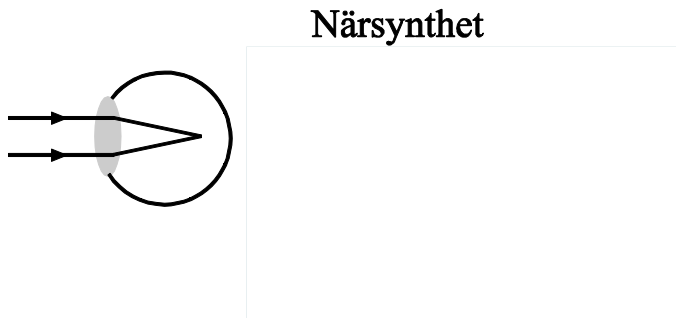
Parallella ljusstrålar som träffar en lins konvergerar i focus

$$\tan(\delta) = \frac{h}{f} \quad \Rightarrow \quad \boxed{\delta = \frac{h}{f}}$$

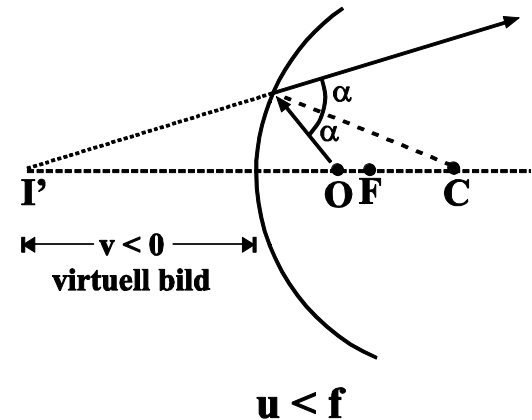
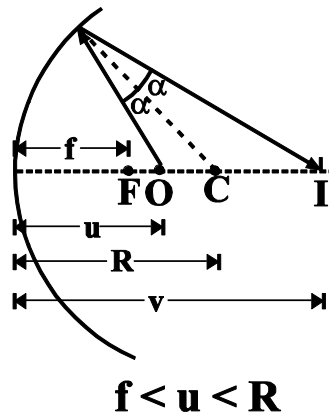
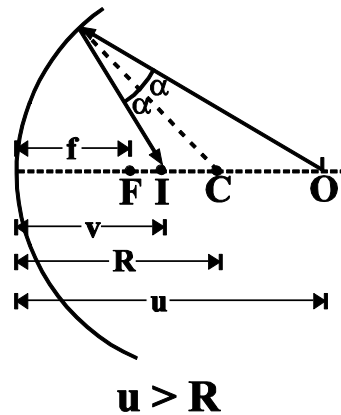
En lins styrka bestäms av hur mycket den bryter inkommande ljusstrålar, och definieras som inversa värdet av **f** och mäts i diopter: $[P] = \text{m}^{-1}$

$$\boxed{P = \frac{1}{f} = \frac{\delta}{h}}$$

Geometrisk optik

- u** avståndet till objektet (O), u positiv ifall objektet finns på samma sida varifrån ljuset kommer
- v** avståndet till bilden (I), ifall $v < 0$, är bilden virtuell
- R** radien för linsen. C är linsens centrum

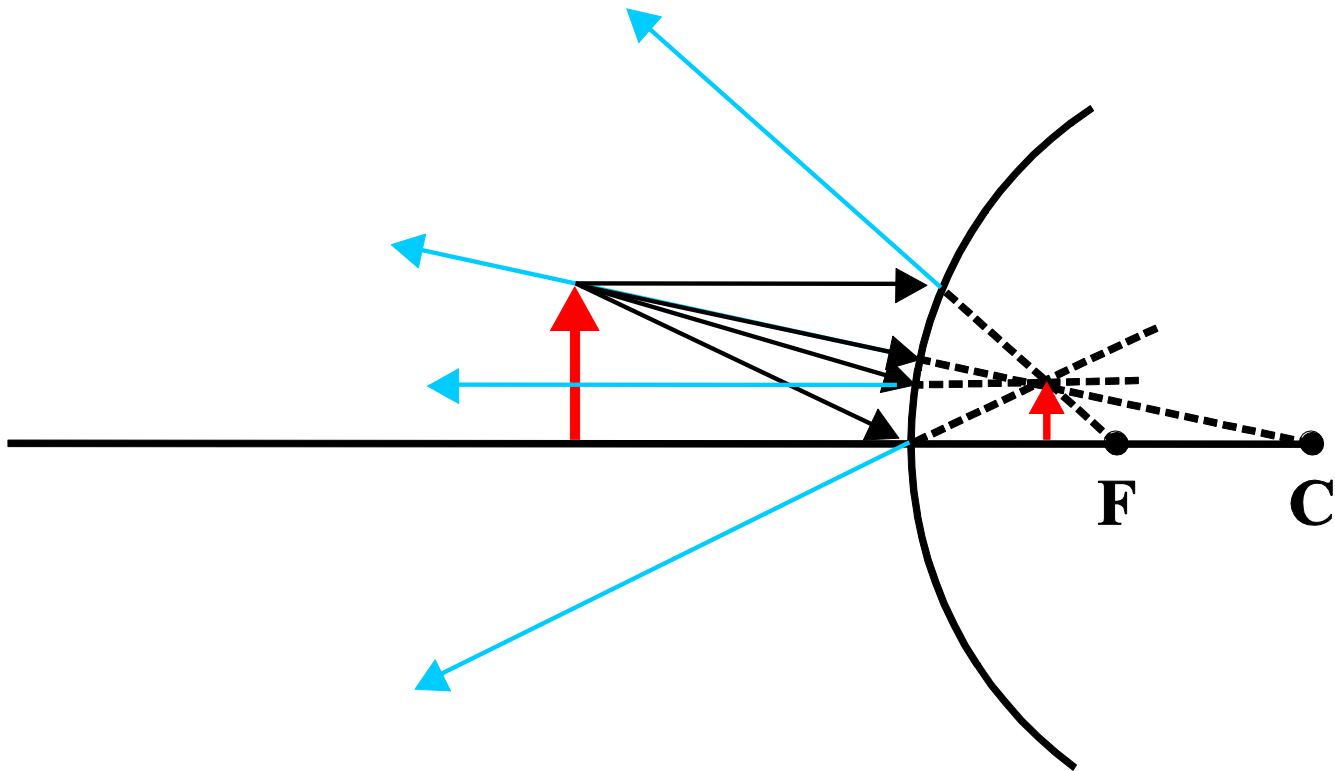

Sfäriska linser och speglar:

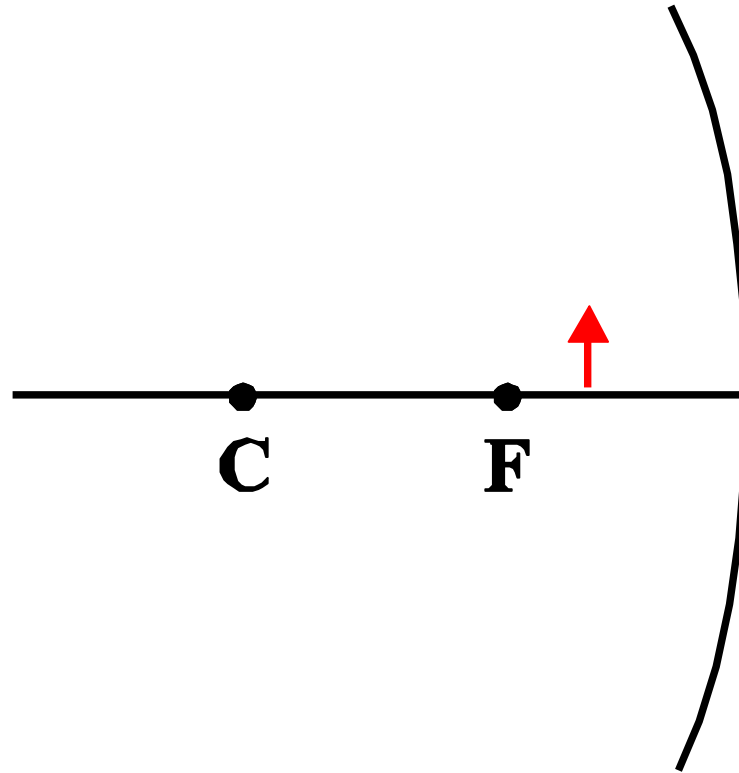
$$\frac{1}{u} + \frac{1}{v} = \frac{1}{f}$$

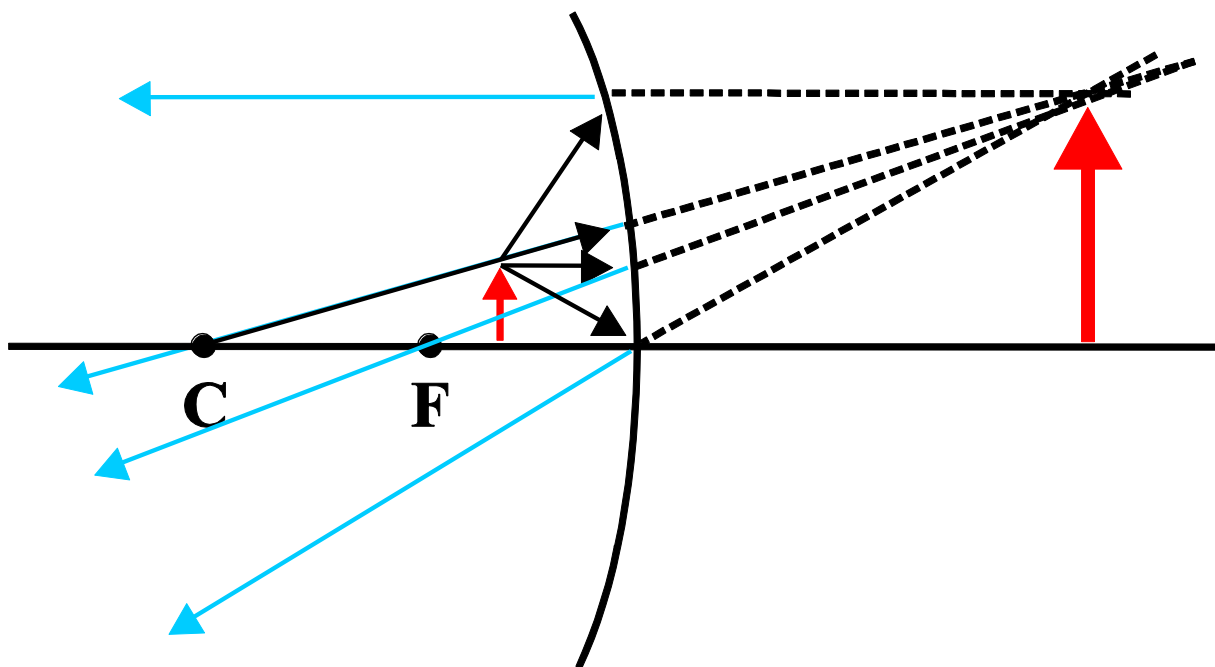
Exempel: konvex spegel

Rita hur den reflekterade bilden från objektet kommer att se ut i den konkava spegeln.
Är bilden reell eller virtuell?

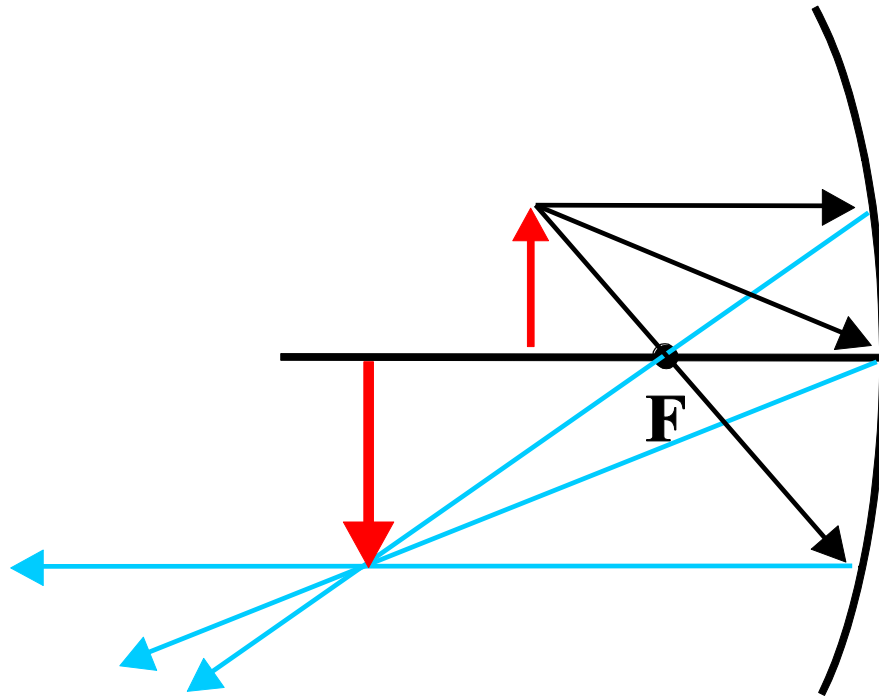

Konkav spegel

Konkav spegel

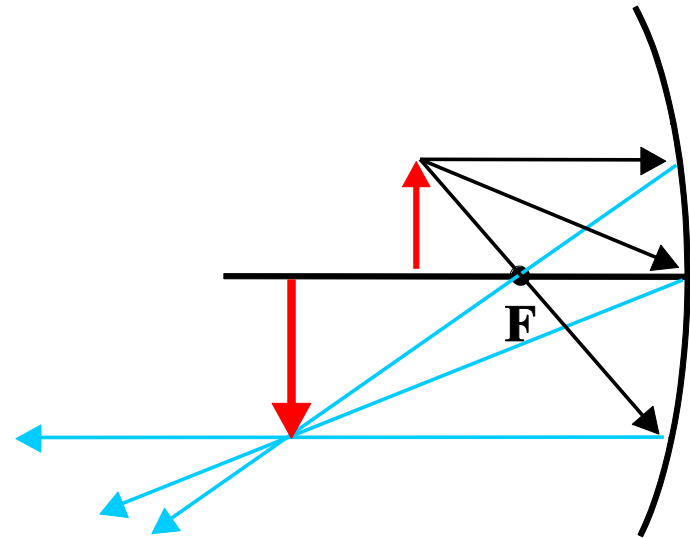
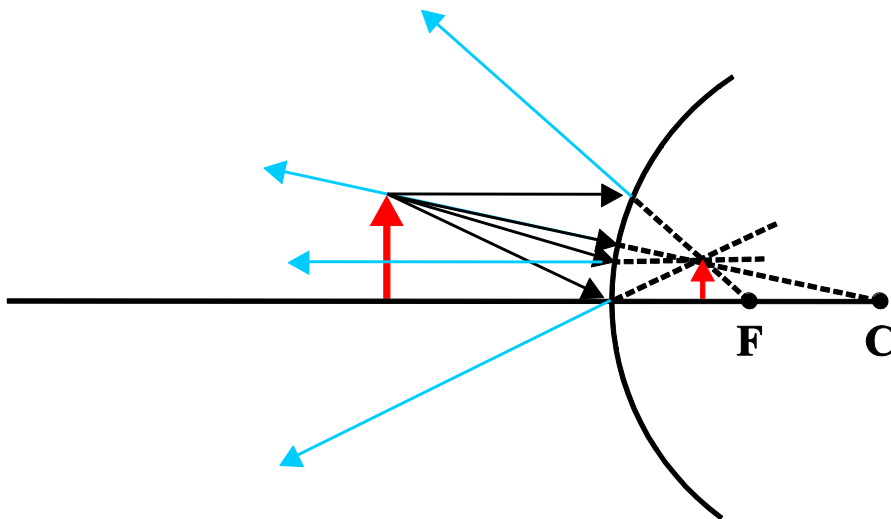

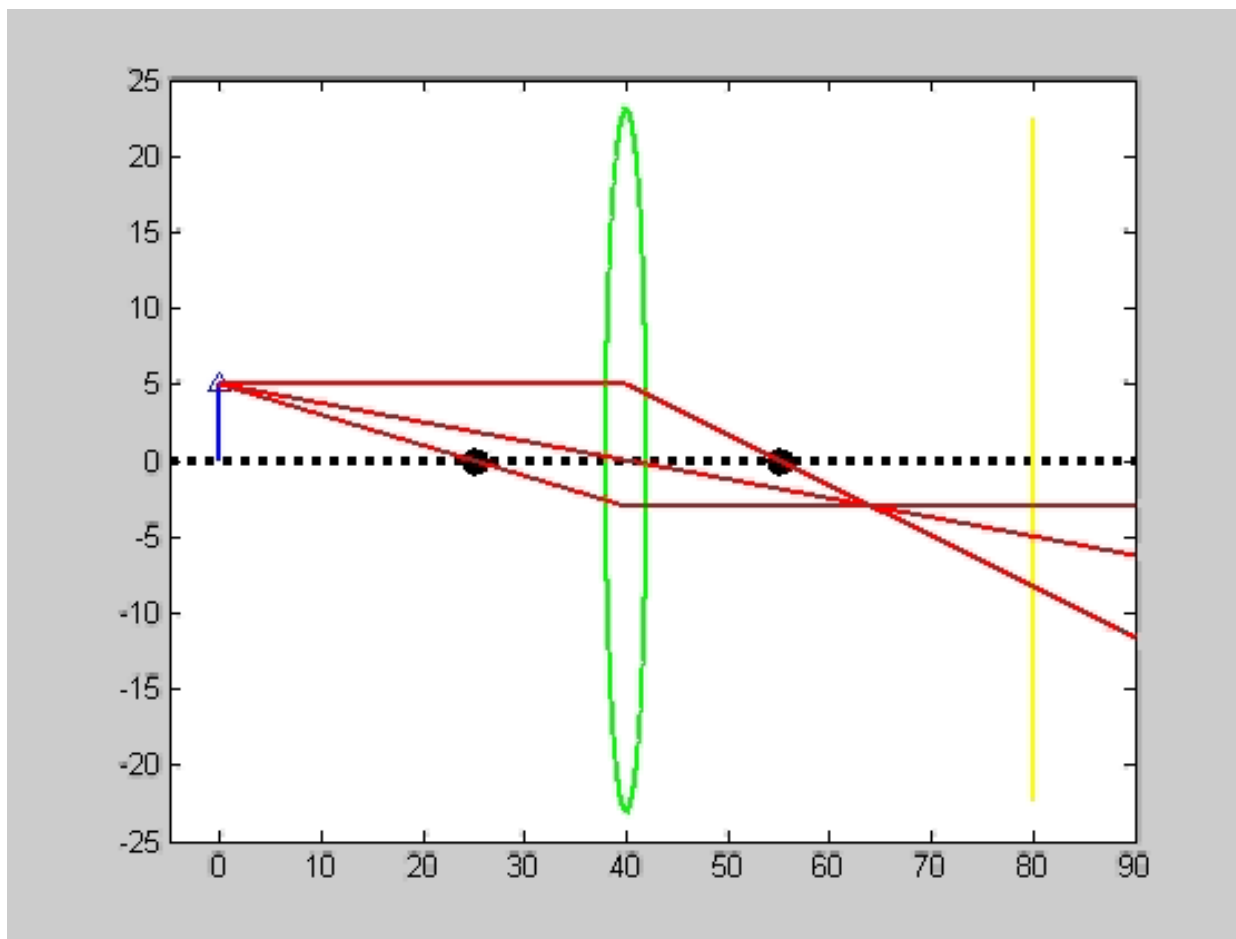
Ifall objektet är större än ett punktojekt, är bildens storlek vanligtvis olika än objektets

Förstoringen m ges av förhållandet mellan u avståndet till objektet och v avståndet till bilden (ifall $v < 0$, är bilden virtuell)

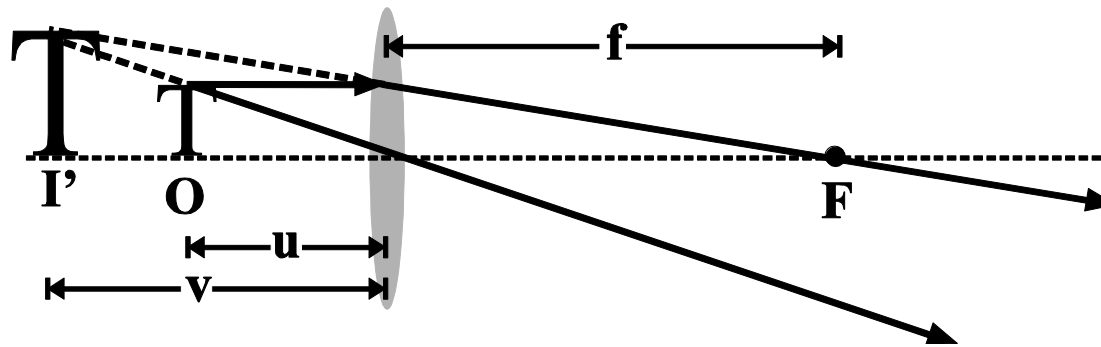
$$m = -\frac{v}{u}$$

Ifall $m > 0$ är bilden **rättvänd**, annars **felvänd** eller **inverterad**

En konvex lins med brännpunkten 25.0 cm placeras 10 cm över en sida med text. Vad är distansen mellan bilden (förstoringen av texten) och linsen? Vad är förstoringen av texten?

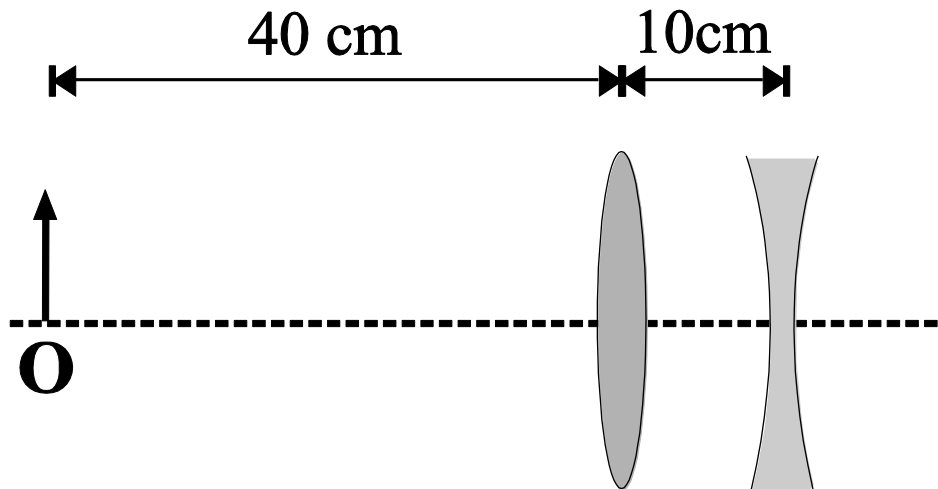
$$\frac{1}{u} + \frac{1}{v} = \frac{1}{f} \Rightarrow \frac{1}{v} = \frac{1}{f} - \frac{1}{u} \Rightarrow v = \frac{1}{\frac{1}{f} - \frac{1}{u}} \approx \underline{\underline{-16.7 \text{ cm}}}$$

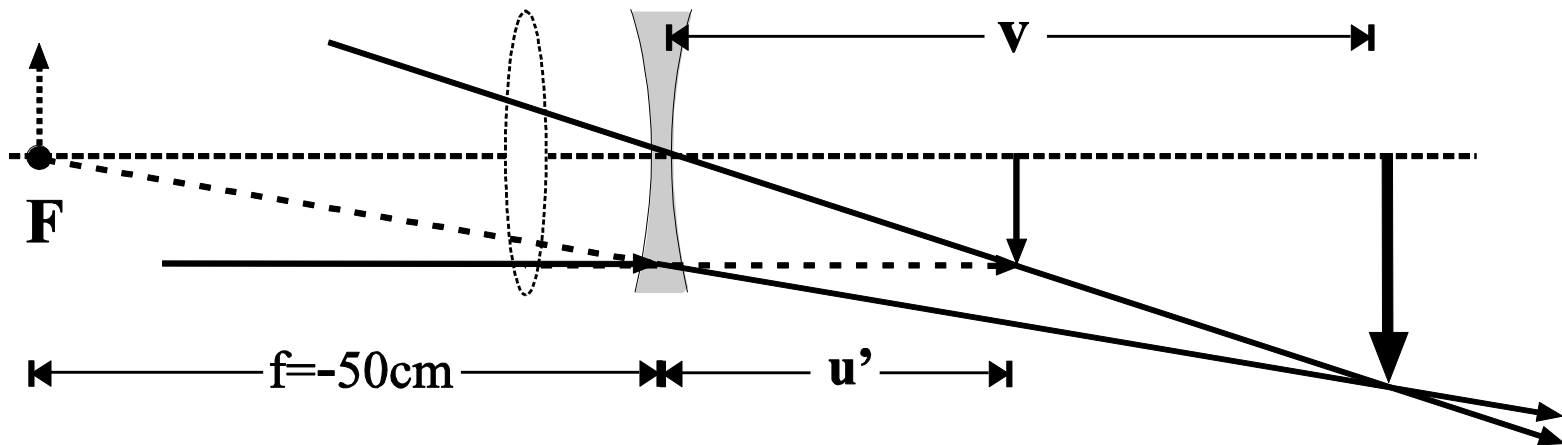
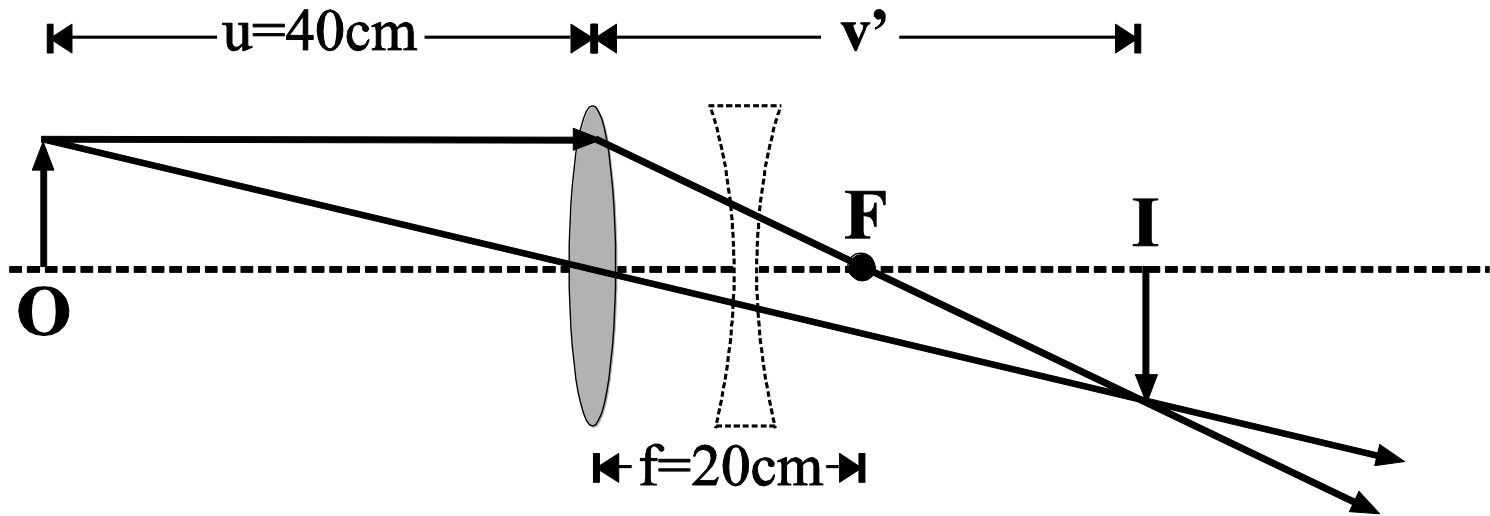
Bildens avstånd v från linsen är negativ $\Rightarrow$ bilden är virtuell

$$m = -\frac{v}{u} \Rightarrow m \approx -\frac{-16.6667 \text{ cm}}{10 \text{ cm}} \approx \underline{\underline{1.7}} \quad \text{Förstoringen är positiv, bilden rättvänd}$$

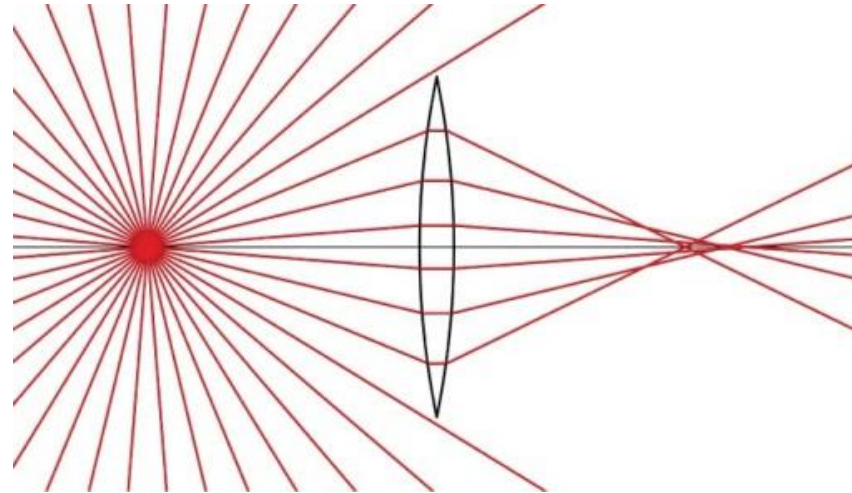
En konkav lins ($f = -50.0$ cm) placeras 10.0 cm till höger från en konvex lins ($f = 20.0$ cm). En pil placeras 40.0 cm till vänster om den konvexa linsen. Var är bilden av pilobjektet och är bilden rätt- eller felvänd, och vad är dess förstoring?

Aberration

- ▶ Om brytningsvinklarna är stora gäller inte approximationen vi använde tidigare, strålarna bryts inte till samma punkt och det uppstår *sfärisk aberration*.

- ▶ *Kromatisk aberration* innebär att ljus av olika våglängder bryts olika mycket

